

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંચદેવ સિંહ

વી.

બિહાર રાજ્ય

ડિસેમ્બર ૭, ૨૦૦૧

[ઉમેશ સી. બેનર્જી અને કે. જી. બાલકૃષ્ણન, ન્યાયમૂર્તિ શ્રીઓ]

પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨: કલમ-૩૨.

મરણોત્તર નિવેદન-આરોપીની વિશ્વસનીયતા-મરણોત્તર નિવેદનના આધારે દોષિત ઠેરવવું-ગુનાના સ્થળે આરોપીની હાજરી અંગેના નિવેદનમાં નિવેદન-મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ડૉક્ટરની હાજરીમાં નોંધાયેલું નિવેદન-મેજિસ્ટ્રેટનો સંતોષ કે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ ઘોષણા કરતી વખતે મનની યોગ્ય સ્થિતિમાં હતી-કોઈ તબીબી પ્રમાણપત્ર કે જે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ મનની યોગ્ય સ્થિતિમાં હતી-

યોજવામાં આવ્યું ન હતું, આવી ઘોષણા પર આધાર રાખવો સલામત નથી.

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦:કલમ ૩૦૨,૧૪૮ અને ૧૪૯.

હત્યા-આરોપી-મૃત્યુદંડની ઘોષણાના આધારે દોષિત ઠેરવવો-તેની માન્યતા.

અપીલકર્તાને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.તેને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૮ અને ૧૪૯ સાથે વાંચીને કલમ ૩૨૪ હેઠળ પણ દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલી દોષિતતા અને આજીવન કેદની સજાને હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ બંનેએ ઘટનાના સ્થળે અપીલકર્તા-આરોપીની હાજરી અંગે મરણોત્તર નિવેદનમાં મૃતકના નિવેદન પર આધાર રાખ્યો હતો.મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ડૉક્ટરની હાજરીમાં આ ઘોષણા નોંધવામાં આવી હતી.જોકે મેજિસ્ટ્રેટે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ ઘોષણા કરવા માટે યોગ્ય માનસિક સ્થિતિમાં છે, તેમ છતાં ઘોષણા પર તે અસરનું કોઈ પ્રમાણપત્ર અથવા ડૉક્ટરની સહી લેવામાં આવી ન હતી.મેજિસ્ટ્રેટે પોતાના પુરાવામાં એમ પણ કહ્યું હતું કે મૃતકએ ઘોષણા પર પોતાની સહી કરી હતી કે કેમ તે તેમને યાદ નથી.આ અપીલમાં પ્રશ્ન એ છે કે શું આવી ઘોષણા પોતે જ અપીલકર્તા સામે નોંધપાત્ર પુરાવા સમાન હશે કે જે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સમર્થન અપાયેલ દોષિત ઠેરવણી અને સજાની

બાંધધરી આપે છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યુ:

૧. મરણોત્તર નિવેદન પોતે જ પુરાવાના મૂળ ભાગ તરીકે ગણી શકાય અને કોઈ પણ સમર્થન વિના દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશનો આધાર બની શકે છે, જો કે, તે કોર્ટના મનમાં વિશ્વાસ અને વિશ્વસનીયતાની ભાવના લાવે છે. ઘોષણા એવી હોવી જોઈએ કે જેથી વાસ્તવિક સંદર્ભમાં વિશ્વાસ પેદા થાય.
[૫૧૦-બી; ડી]

૨. તાત્કાલિક કેસમાં, અદાલત ઘોષણા પર પોતાનો વિશ્વાસ નોંધવામાં અસમર્થ છે જેથી અપીલ હેઠળના ચુકાદાને સમર્થન અને સંમતિ આપી શકાય. તે માત્ર ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ છે, જેમણે સાક્ષી પેટીમાંથી જણાવ્યું છે કે ઘોષણાકાર નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતો અને અન્યથા તે તેના સંદર્ભમાં સંતુષ્ટ હતો. ડૉક્ટર ઉપલબ્ધ હતા પરંતુ કમનસીબે, ઘોષણાકારની સ્થિતિની સ્થિતિ અંગે ન તો કોઈ પ્રમાણપત્ર છે અને ન તો ઘોષણામાં ડૉક્ટરની સહી પણ છે. ડૉક્ટરે નિવેદન આપનાર વ્યક્તિની યોગ્યતા કેમ પ્રમાણિત ન કરી અથવા તેની સહી પણ કેમ ન કરી, તેનો કોઈ જવાબ નથી. મેજિસ્ટ્રેટને એ પણ યાદ નહોતું કે મૃતકે તેની સહી કરી હતી કે નહીં પરંતુ મૃતકના નામ પહેલાં "એલ. ટી. આઈ". નો કોઈ ઉલ્લેખ ન હોવાથી, દેખીતી રીતે મરણોત્તર નિવેદન પર ડાબા

અંગૂઠાની છાપ નથી.આ એવી ઘોષણા છે જે એકમાત્ર ભૌતિક પુરાવો હતો જેના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે અહીં અપીલકર્તાને આજીવન કેદની સજાની બાંધધરી આપતી કલમ આઈ. પી. સી. ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવો જોઈએ.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા માટે આધાર રાખવો એ ખૂબ જ સુરક્ષિત પુરાવા નથી. [૫૦૯-એચ; ૫૧૦-એ; બી-ઈ]

રામનાથ માધોપ્રસાદ અને વિગેરે. વિ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૫૩) એસ.સી. ૪૨૦, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

તારાચંદ દામુ સુતાર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૨) એસ.સી. ૧૩૦; મુન્નુ રાજા અને અન્ય વી.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૬) એસ.સી. ૨૧૯૯; અરવિંદ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૧) ૫ એસસી ૧૨૭ અને પાપરમબાકા રોસમ્મા અને ઓઆરએસ.એ. પી. રાજ્ય, [૧૯૯૯] ૭ એસ. સી. સી. ૬૯૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪૯૭ ઓફ ૨૦૦૦.

સીઆરએલમાં પટના હાઈકોર્ટના ૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૯ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી. ૧૯૮૯ (આર) નો એ. નંબર ૬૪.

અપીલકર્તા તરફે જસપાલ સિંહ એચ. એમ. સિંહ અને અનિલ હુકા.

પ્રતિવાદી તરફે અશોક માથુર.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ બેનર્જી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

મરણોત્તર નિવેદનની સ્વીકાર્યતા પાંચ દાયકાથી વધુ સમયથી ન્યાયિક તપાસ હેઠળ છે.જ્યારે કે રામનાથના કેસમાં અગાઉનો મત (રામનાથ માધોપ્રસાદ અને વિગેરે. વિ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૫૩) એસ. સી. ૪૨૦) એ અસર કરી હતી કે વધુ સમર્થન વિના માત્ર મૃત્યુદંડની ઘોષણા દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર આરોપી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવો સલામત નથી, તારાચંદ (તારાચંદ દામુ સુતાર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૨) એસ. સી. ૧૩૦) માં આ અદાલતના મોટા ખંડપીઠે ચુકાદામાં સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું હતું કે મૃત્યુદંડની ઘોષણાના આધારે દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, જેની ચોકસાઈ સામે કોઈ નક્કર કારણો આપવામાં આવ્યા નથી અથવા સૂચવવામાં આવ્યા નથી, તે કાયદામાં ટકાઉ છે.

આ અદાલત, એક દાયકા પછી મુન્નુ રાજા અને અન્ય વિ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૭૬) એસ. સી. ૨૧૯૯ એ કાયદાને આ અસર માટે જણાવ્યું હતું કે જોકે મરણોત્તર નિવેદનને સાવધાની સાથે સંપર્ક કરવો આવશ્યક

છે કારણ કે નિવેદનના નિર્માતાને કોસ-એક્ઝામિનેશનને આધિન કરી શકાતો નથી, ત્યાં ન તો કાયદાનો નિયમ છે કે ન તો વિવેકનો નિયમ છે જે કાયદાના નિયમમાં સખત થઈ ગયો છે કે જ્યાં સુધી તેની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી મરણોત્તર નિવેદન પર કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી.આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે અદાલતે સમર્થન માટે જોવું જોઈએ નહીં સિવાય કે તે નિષ્કર્ષ પર આવે કે મરણોત્તર નિવેદન કોઈપણ નબળાઈથી પીડાય છે.

આ વિષયને લગતી આ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓમાંથી એક અરવિંદ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૧) ૫ એસ. સી. ૧૨૭ના ચુકાદામાં જોવા મળે છે, જેમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે અગાઉ નોંધાયેલા કાળજી અને સાવચેતીના પરિબળો ઉપરાંત, મરણોત્તર નિવેદનને અન્યથા વિશ્વસનીય ગણવી જોઈએ.આમ મુદ્દો એ બને છે કે મરણોત્તર નિવેદન તેના પર વિશ્વાસ લાવી શકી છે કે નહીં.શું તે ભરોસાપાત્ર છે કે માત્ર તપાસની ભૂલોને છુપાવવાનો પ્રયાસ છે?તેણે અદાલતને સંતોષ અપાવવો જોઈએ કે અવિશ્વાસને બદલે તેના પર નિર્ભરતા રાખવી જોઈએ.અદાલતનો વિશ્વાસ સર્વોપરી છે અને ન્યાયિક મનમાં તેની કોઈ પુષ્ટિ થવાની સ્થિતિમાં, કોઈપણ અવિશ્વાસ અથવા અવિશ્વાસનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં.જો કે, કોઈ નબળાઈ હોય, ભલે તે નજીવી હોય, તો અદાલતે, જ્યાં સુધી તેની વિશ્વસનીયતા વિશે અન્યથા સંતોષ ન થાય ત્યાં સુધી, કેટલાક સમર્થનની શોધ કરવી જોઈએ.જો, તેમ છતાં, તે અન્યથા છે, તો સમર્થનની જરૂરિયાતનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં.અદાલતના

વિશ્વાસને આકર્ષિત કરતી મરણોત્તર નિવેદન દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતો પુરાવો હશે.મરણોત્તર નિવેદન જેવું કોઈ સ્વરૂપ નથી; ન તો ઘોષણા કોઈ લાંબી પ્રકૃતિની હોવી જોઈએ અને સરસ રીતે સંરચિત હોવી જોઈએ.હકીકતમાં, એક સંપૂર્ણ શબ્દો અને સરસ રીતે રચાયેલ મરણોત્તર નિવેદન પ્રતિકૂળ છાપ લાવી શકે છે અને અદાલતના મનમાં શંકા પેદા કરી શકે છે કારણ કે મરણોત્તર નિવેદનઓ ગાણિતિક ચોકસાઈ સાથે દોરવાની જરૂર નથી-ઘોષણાકાર પરિસ્થિતિને યાદ કરવામાં સક્ષમ હોવો જોઈએ જેના પરિણામે પરિસ્થિતિઓ ઉપલબ્ધ છે.

આ બાબતમાં સામેલ મૂળભૂત મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કર્યા પછી અને વાસ્તવિક સ્કોરને ધ્યાનમાં રાખીને, એ નોંધવું જોઈએ કે એડિશનલ સેશન્સ જજ, ધનબાદ દ્વારા ૨૩ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ના રોજ પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજા સામે, બે અલગ અલગ કી. અપીલ નં.૬૪/૧૯૮૮ (પંચદેવ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય) અને બીજી, કી. અપીલ નં.૬૫/૧૯૮૮ (દુન બહાદુર સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય), ઉચ્ચ અદાલતે એક સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા નીચેની અદાલત દ્વારા અપીલકર્તા સામે પસાર કરાયેલા દોષિત ઠરાવ અને સજાના આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું.ધનબાદના વિદ્વત વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે અપીલકર્તાને શ્રીરામ સિંહની હત્યા કરવા માટે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ હેઠળ દોષી ઠેરવ્યો હતો અને તેને આજીવન

કેદની સજા સંભળાવી હતી.આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ સાથે વાંચીને કલમ ૩૨૪ હેઠળ વધુ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને દરેક ગુનામાં ૩ વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, જોકે, સજાને એક સાથે ચલાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે ઉપર નોંધ્યા મુજબ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા બંને અપીલોનો સામનો કર્યો હતો, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશના ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું હતું અને તે સમર્થનના આ આદેશની વિરુદ્ધ છે કે વર્તમાન અપીલકર્તા પંચદેવ સિંહે બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ અપીલ કરવા માટે વિશેષ રજા માટે આ અદાલતમાં અરજી કરી હતી અને આ અદાલતે ૧૨ મે, ૨૦૦૦ ના રોજ તેના આદેશ દ્વારા આવી રજા આપી હતી.

આ તબક્કે, ફરિયાદી પક્ષને ટૂંકમાં જાહેરાત કરવી અનુકૂળ રહેશે:૨૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૦ના રોજ સવારે ૮ વાગ્યાની આસપાસ, માહિતી આપનાર રામસુમર સિંહ (પીડબ્લ્યુ-૮), શ્રીરામ સિંહ (મૃતક) ની સાથે કોઈ ચૂંટણી કાર્ય માટે મોદીડીહ કોલિયરી ઓફિસ જઈ રહ્યો હતો અને જ્યારે તેઓ રસ્તા પર પહોંચ્યા, ત્યારે મોદીડીહ નિયામકના ટેકનિકલ બંગલાથી લગભગ ૫૦ ચાર્ડના અંતરે, માહિતી આપનારને અપીલકર્તાઓ, સહ-આરોપી સકલદેવ સિંહ, વિનોદ કુમાર સિંહ (મૃત હોવાથી) અને નાગેન્દ્ર સિંહ (જે સુનાવણી દરમિયાન મૃત્યુ પામ્યા હતા) તેમની કાર નં. બી.એચ.ડબ્લ્યુ- ૯૮ સાથે ઉભા જોવા મળ્યા હતા. રસ્તાની પશ્ચિમમાં, અને સકલદેવ સિંહે શ્રીરામ સિંહ (મૃતક) પર બોમ્બ ફેંક્યો, જે તેમના

પેટમાં વાગ્યો, અને ત્યારબાદ નાગેન્દ્ર સિંહ અને દુન બહાદુર સિંહે બોમ્બ ફેંક્યા, જેનાથી મૃતકને ઈજા થઈ અને માહિતી આપનારને પણ ઈજા થઈ. ચેતવણી પર સાક્ષીઓ પહોંચ્યા અને ગુનેગારો પાર્ક કરેલી કારમાં લોચલાબાદ તરફ ભાગી ગયા. માહિતી આપનાર ભગવાન સિંહ અને અન્ય સાક્ષીઓ શ્રીરામ સિંહને લોચલાબાદ સેન્ટ્રલ હોસ્પિટલમાં લઈ ગયા હતા, જ્યાં ૨૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૦ના રોજ સવારે ૧૦.૩૦ વાગ્યે જોગટા પોલીસ સ્ટેશન સાથે જોડાયેલા પોલીસ અધિકારીએ રામસુમર સિંહ (પીડબ્લ્યુ-૮) નો ફરદ-બેયાન નોંધ્યો હતો. આ ઘટના પાછળનો હેતુ અગાઉની દુશ્મનાવટ હોવાનું માનવામાં આવે છે. તેના આધારે ઔપચારિક પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (પ્રદર્શન ૨) તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી. તપાસ દરમિયાન, ઈજાગ્રસ્ત (શ્રીરામ સિંહ) એ ઘટનાના બીજા દિવસે સવારે લગભગ ધનબાદની સદર હોસ્પિટલમાં દમ તોડી દીધો હતો અને તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, અપીલકર્તાઓ અને આ કેસમાં અન્ય આરોપીઓ સામે કોર્ટમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા તેમના નિવેદનોમાં, અપીલકર્તાઓએ આ ઘટનામાં તેમની સંડોવણીનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ખોટી સૂચિતાર્થ દર્શાવ્યો હતો.

સુનાવણી દરમિયાન ફરિયાદી પક્ષે ૧૪ જેટલા સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી. તેમાંથી ત્રણ ઔપચારિક સાક્ષી છે. ઔપચારિક સાક્ષીઓમાંથી એકને પણ

અન્ય આઠ સાથે પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.પરંતુ સ્વીકાર્યું છે કે, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને અધિક સત્ર ન્યાયાધીશ, ધનબાદ અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય બંને દ્વારા આજીવન કેદની સજા મૃતકના મૃત્યુના નિવેદનના આધારે આપવામાં આવી છે, જે કબૂલાતપૂર્વક અપીલકર્તાને અહીં ગુના સાથે સામેલ કરતું નથી.જો કે, અપીલકર્તા સામે ઘટનાના સ્થળે તેની હાજરી અંગે અહીં સકારાત્મક નિવેદન છે અને મૃત્યુદંડની ઘોષણામાં આ નિવેદનના આધારે જ ઉચ્ચ અદાલતે વિદ્વત વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલ દોષિત ઠરાવ અને સજાને ટકાવી રાખી છે.આમ મરણોત્તર નિવેદનને થોડી વિગતવાર ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.સગવડતા માટે, મરણોત્તર નિવેદન અહીં નીચે દર્શાવવામાં આવ્યું છે:

"ગામના ચંદવર સિંહના પુત્ર શ્રી રામ સિંહની મૃત્યુ ઘોષણા:અકબરપુર, પોલીસ સ્ટેશન (ગેરકાયદેસર), જિલ્લા.આઝમગઢ, હાલમાં મોદીડીહ, પીએસ:જોગટા, જિલ્લા.ધનબાદની સદર હોસ્પિટલમાં ૨૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૦ના રોજ સવારે ૧૧.૨૦ વાગ્યે નોંધવામાં આવી રહી છે. ઘાયલોના જણાવ્યા અનુસાર, આ ઘટના આજે સવારે ૮ વાગ્યે બની હતી.

પ્રશ્ન:તમને ક્યારે, કેવી રીતે અને ક્યાં ઈજા થઈ?

જવાબ:મુખરામ સિંહના પુત્ર સકલદેવ સિંહે મોટીડીહ રોડ પર મારા પેટની આગળની બાજુથી મારા પર બોમ્બ ફેંક્યો જે તેતનવારી સ્ટેશન રોડ તરફ જાય છે.

પ્રશ્ન: શું તમે વધુ કહેવા માંગો છો?

જવાબ:મુખરામ સિંહના પુત્ર નાગેન્દ્ર સિંહે પણ પાછળથી બોમ્બ ફેંક્યો હતો.દુન બહાદુર સિંહ અને મુખ રામ સિંહના પુત્ર વિનોદ સિંહ પણ બોમ્બ સાથે દોડ્યા હતા.તેમની સાથે પંચદેવ સિંહ પણ હતા.જ્યારે બોમ્બ મને વાગ્યો ત્યારે હું ભાગી ગયો હતો પરંતુ પાછળની બાજુએ અન્ય બોમ્બ વાગવાને કારણે જમીન પર પડી ગયો હતો.મેં વેસ્ટ, શર્ટ અને ઊની જેકેટ પહેર્યું હતું.હું મોટીડીહથી કેન્દ્રીય કાર્યાલય, મોટીડીહ જઈ રહ્યો હતો.

ઉપરોક્ત નોંધાયેલ ઘોષણાની ફાઈલ કરેલી નકલમાં કોઈ સહી નથી પરંતુ મૂળ અવલોકન દર્શાવે છે કે મૃતકએ ઘોષણા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા પરંતુ હસ્તાક્ષર પૃષ્ઠના તળિયે દેખાય છે જેમાં છેલ્લા લેખન અને સહી વચ્ચે થોડી જગ્યા હોય છે.આ સંદર્ભમાં, મેજિસ્ટ્રેટના પુરાવા, પીડબ્લ્યુ-૧૨ હોવાના કારણે, અમુક સુસંગતતા હોવાનું જણાય છે:

".....તે દિવસે મને ધનબાદના ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ મળ્યો હતો કે ધાયલ શ્રી રામચંદ્ર સિંહના પુત્ર શ્રી રામ સિંહની મરણોત્તર નિવેદન નોંધવામાં આવે.એમ. એચ. નગર, જિલ્લા.આઝમગઢ, હાલમાં મોટીડીહ, પોલીસ સ્ટેશન:જોગટા, જિલ્લા.ધનબાદ.આ આદેશ પ્રાપ્ત થયા પછી, હું તે જ દિવસે ધનબાદની સદર હોસ્પિટલમાં ગયો હતો અને ૧૧.૨૦ પર ઉપરોક્ત ધાયલોની મરણોત્તર નિવેદન રેકૉર્ડ કરી હતી.મેં તેને ડૉ. રમણ શંકર પ્રસાદની હાજરીમાં રેકૉર્ડ કર્યું હતું.મેં ધાયલોએ જણાવ્યા મુજબ તેમનું નિવેદન નોંધ્યું હતું અને તેમને તે વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું.નિવેદન સાચું જણાયા બાદ તેમણે પોતાની સહી કરી હતી.તે નિવેદન મારા દ્વારા લખાયેલું અને સહી કરેલું છે.મરણોત્તર નિવેદન આંક- ૫ "તરીકે ચિહ્નિત થયેલ છે.

કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં સાક્ષીએ કહ્યું:

૩. મૃત્યુનું નિવેદન નોંધતા પહેલા મેં ધાયલોને તેમનું નામ વગેરે પૂછ્યું હતું. તે નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતા કે નહીં, મેં તેના વિશે જાણવા માટે બીજો કોઈ પ્રશ્ન મૂક્યો ન હતો.તેમણે સ્વેચ્છાએ તેમનું નામ અને સંપૂર્ણ સરનામું જણાવ્યું, તેથી, હું મારી જાતને સંતુષ્ટ થયો કે તેઓ નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતા.આ નિવેદન ઇજાગ્રસ્તોને વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું અને તેમણે તે સાચું

હોવાનું જણાયા બાદ તેમની સહી કરી હતી, જે મારા રેકૉર્ડમાં નથી.નિવેદનની નીચે "રામ સિંહ" નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તેથી હું કહું છું કે ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિએ તેની સહી કરી હતી.તેમણે સહી કરી કે નહીં તે મને યાદ નથી."રામ સિંહ" પહેલાં એલ. ટી. આઈ. નો કોઈ ઉલ્લેખ નથી.રામ સિંહના એલ. ટી. આઈ. મૃત્યુ ઘોષણા પર નથી.

૪. ઈજાગ્રસ્તને હું પહેલાં જાણતો ન હતો.ઈજાગ્રસ્તને ડૉક્ટર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.આ હકીકત મારા દ્વારા મરણોત્તર નિવેદન પર નોંધવામાં આવી નથી.

આમ આ મુદ્દો વિચારણા માટે ઊભો થાય છે કે શું ઉપરોક્ત ઘોષણા પોતે જ અપીલકર્તા સામે નોંધપાત્ર પુરાવા સમાન હશે કે કેમ જેમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે તેમ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને સજાની બાંધધરી આપવામાં આવે છે.

આમ કરતા પહેલા, રોઝામ્મા (પાપરમબાકા રોઝામ્મા અને વિગેરે. વી.એ. પી. રાજ્ય, [૧૯૯૯] ૭ એસ. સી. સી. ૬૯૫)) માં આ અદાલતના નિર્ણય પર એક નજર નાખો. અમુક સુસંગતતા ધરાવતું હશે જેમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યાં દોષિત ઠેરવવાની સજા માત્ર મૃત્યુદંડની ઘોષણા પર આધારિત હોય, ત્યાં અદાલતની ફરજ છે કે તે અત્યંત કાળજી સાથે વિચારણા કરે અને

મૃત્યુદંડની ઘોષણા તેમજ તેને ટેકો આપતા સાક્ષીઓના પુરાવા બંનેને સાવચેતી રાખે.રોઝમ્મા (સુપ્રા) માં, ડૉક્ટરની પણ તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ડોક્ટરે ઘોષણાના અંતે એક પ્રમાણપત્ર જોડ્યું હતું કે દર્દી "નિવેદન રેકૉર્ડ કરતી વખતે સભાન છે".આના પર, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જે પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું મેજિસ્ટ્રેટ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર આવી શક્યા હોત કે ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિની માનસિક સ્થિતિ તંદુરસ્ત હતી, જે ડૉક્ટર દ્વારા પ્રમાણપત્રની ગેરહાજરીમાં ઘોષણા કરવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતી, જે મરણોત્તર નિવેદન નોંધાવતા પહેલા મનની સ્થિતિને પ્રમાણિત કરે છે અને આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે તબીબી પ્રમાણપત્રની ગેરહાજરીમાં કે તે ઘોષણા કરતી વખતે ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિની માનસિક સ્થિતિ તંદુરસ્ત હતી, મેજિસ્ટ્રેટના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષને સ્વીકારવું ખૂબ જોખમી રહેશે, જેમણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઇજાગ્રસ્ત વ્યક્તિની માનસિક સ્થિતિ તંદુરસ્ત હતી. એક ઘોષણા.રોઝમ્મા (સુપ્રા) માં, ડૉક્ટર દ્વારા નિવેદન આપતા પહેલા ઘોષણાકારની માનસિક સ્થિતિની નોંધ લેવી એ ફરિયાદી પક્ષ માટે એક આવશ્યક જરૂરિયાત હોવાનું કહેવામાં આવ્યું છે—આકસ્મિક રીતે—ઘોષણાના અંતે ડૉક્ટર દ્વારા પણ માત્ર પ્રમાણપત્ર કે નિવેદન રેકૉર્ડ કરતી વખતે દર્દી સભાન છે તે પૂરતું ન હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું—આ મૃત્યુદંડની ઘોષણાના હકીકતને કારણે છે કારણ કે તે માત્ર આરોપીની સજા અને દોષિત ઠેરવવાના સંજોગો છે.હાલમાં, જો કે, ઘોષણાકારની સ્થિતિની સ્થિતિના સંદર્ભમાં ડૉક્ટરનું પ્રમાણપત્ર પણ નથી.તે માત્ર ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ છે, જેમણે સાક્ષી પેટીમાંથી

જણાવ્યું છે કે ઘોષણાકાર નિવેદન આપવા માટે યોગ્ય સ્થિતિમાં હતો અને અન્યથા તે તેના સંબંધમાં સંતુષ્ટ હતો.મેજિસ્ટ્રેટે તેનું નામ ડૉ. રમણ શંકર પ્રસાદ રાખ્યું હોવાથી ડૉક્ટર ઉપલબ્ધ હતા પરંતુ કમનસીબે, ઘોષણામાં ન તો કોઈ પ્રમાણપત્ર છે અને ન તો ડૉક્ટરની સહી પણ છે.

ઉપર નોંધ્યા મુજબ, ઘોષણા પોતે જ પુરાવાના મૂળ ભાગ તરીકે ગણી શકાય અને કોઈ પણ સમર્થન વિના દોષિત ઠેરવવા અને સજાના આદેશનો આધાર બની શકે છે, જો કે, તે કોર્ટના મનમાં વિશ્વાસ અને વિશ્વસનીયતાની ભાવના લાવે છે.ડૉક્ટરે નિવેદન આપનાર વ્યક્તિની તંદુરસ્તીને શા માટે પ્રમાણિત ન કરી અથવા તેની સહી પણ કેમ ન કરી, તેનો કોઈ જવાબ નથી.મેજિસ્ટ્રેટને એ પણ યાદ નહોતું કે મૃતકે તેની સહી કરી હતી કે નહીં પરંતુ "રામ સિંહ" પહેલાં "એલ. ટી. આઈ". નો કોઈ ઉલ્લેખ નથી, દેખીતી રીતે મરણોત્તર નિવેદન પર ડાબા અંગૂઠાની છાપ નથી.આ એવી ઘોષણા છે જે એકમાત્ર ભૌતિક પુરાવો હતો જેના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે અહીં અપીલકર્તાને આજીવન કેદની સજાની બાંયધરી આપતી કલમ આઈ. પી. સી.ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવો જોઈએ.રોઝમ્મા (સુપ્રા) માં આ અદાલતનો નિર્ણય અપીલ હેઠળના ચુકાદાની સીધી વિરુદ્ધ છે.અમારા મતે, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા માટે આધાર રાખવો એ અન્યથા ખૂબ જ સુરક્ષિત પુરાવા નથી. ઘોષણા એવી હોવી જોઈએ કે જેથી વાસ્તવિક સંદર્ભમાં વિશ્વાસ પેદા થાય.જો કે, અમે આવી ઘોષણામાં અમારો

વિશ્વાસ નોંધવામાં અસમર્થ છીએ જેથી અપીલ હેઠળના ચુકાદાને સમર્થન અને સંમતિ આપી શકાય.ઉપર નોંધ્યા મુજબ, રોઝમ્મા (સુપ્રા) વળતો નિર્ણય લે છે અને અમે અમારા આદરપૂર્ણ કરારને રેકૉર્ડ કરીએ છીએ, મોટા બેન્ચ ચુકાદા ઉપરાંત, જે અવલોકનો અને તારણો સાથે બંધનકર્તા પૂર્વવર્તી તરીકે કામ કરવું જોઈએ અને ઉપરોક્તના પગલે, અમારો મત છે કે ઉચ્ચ અદાલત એક સ્પષ્ટ ભૂલમાં પડી હતી.આમ અપીલ હેઠળના ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી.

આમ અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.અપીલકર્તાને જો અન્ય કોઈ કેસમાં ઈચ્છતો ન હોય તો તેને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.